

l_doc2.nsf/link1/FIN2762.html. – (Проверено: 17.02.2014) – Заголовок з екрана.

13. *Саблук П. Т.* Основні положення нової економічної парадигми національної продовольчої безпеки України в XXI ст. / П. Т. Саблук // *Економіка України.* – 2002. – № 5. – С. 54–59.

14. *Шрайберг Я. Л.* Корпоративные и национальные проекты открытого доступа / Я. Л. Шрайберг, А. И. Земсков // *Науч. и техн. б-ки.* – 2008. – № 8. – С. 5–23.

Стаття надійшла до редакції 25.04.2014 р.

UDC 027.7:004.65:001.891

Maryna Ihnatiuk

Perspectives of Library and Information Agroecological Support for Foreign Participants of International Irbis-Corporation of Agroecological Libraries

An assessment of the need for agroecological knowledge in the contemporary socioeconomic conditions. Problems of networking libraries and perspectives of library and information providers in the field of agroecology foreign participants IRBIS international corporations libraries of agroecological profile are described.

Keywords: agroecology, agroecological knowledge, library cooperation, IRBIS-corporation.

УДК 027.7:004.65:001.891

Марина Игнатьюк

Перспективы библиотечно-информационного обеспечения в области агроэкологии зарубежных участников международной ИРБИС-корпорации библиотек агроэкологического профиля

Приведена оценка необходимости применения агроэкологических знаний в современных социально-экономических условиях. Описана проблематика сетевого взаимодействия библиотек и перспективы библиотечно-информационного обеспечения в области агроэкологии зарубежных участников международной ИРБИС-корпорации библиотек агроэкологического профиля.

Ключевые слова: агроэкология, агроэкологические знания, библиотечная кооперация, ИРБИС-корпорация.

УДК 004.91:004.728.4

Дмитро Карпюк,

викладач Рівненського державного гуманітарного університету

ВИДИ МЕРЕЖНИХ ДОКУМЕНТІВ

Узагальнюються підходи до класифікації електронних документів мережного середовища. Запропонований власний підхід диференціації мережних документів.

Ключові слова: електронний ресурс, електронний документ, мережний документ.

Сучасний етап розвитку науково-технічного і технологічного прогресу в умовах появи нових видів суспільних та особистісних потреб в інформації, різкого збільшення кількості інформаційних ресурсів на цифрових носіях, зумовлює активізацію зовнішніх та внутрішніх соціокомунікативних зв'язків з використанням телекомунікаційних систем, зокрема середовища мережі Інтернет. Телекомунікаційний простір мережі Інтернет являє собою відкриту систему світових інформаційних ресурсів та соціальних комунікацій, яка знаходиться в стані безперервного розвитку. Безперечними перевагами комунікаційного середовища Інтернету є: глобальність, широке використання можливостей мультимедіа та інтерактивність, які роблять інформаційні продукти, представлені в Інтернеті, більш доступними, а процеси комунікації простішими. В зв'язку з цим виникає принципово новий аспект розвитку системи документних комунікацій, яка базується на засобах комп'ютерної техніки і системах телекомунікаційного зв'язку та передбачає необхідність оптимізації існуючих систем інформаційного обслуговування, що базуватиметься на використанні мережних інформаційних ресурсів.

Цифрові інформаційні об'єкти, доступ до яких забезпечується використанням телекомунікаційного середовища Інтернету, вирізняються різноманітністю, відповідно до чого в мережі функціонують електронні документи різних видів. Фізичну структуру документів мережі формують сукупність різнотипних файлів (текстових, графічних, звукових) та інформаційні ресурси сервісів інтернет-середовища, а саме:

✦ основний файл, що містить текст документа та спеціалізовані

команди, які визначають зовнішній вигляд та структуру веб-документа, а також його зв'язки з іншими об'єктами;

- ✦ файли статичних графічних ілюстрацій;
- ✦ файли анімованих графічних зображень;
- ✦ звукові файли;
- ✦ файли відеороликів;
- ✦ зовнішні програмні сценарії та невеликі програмні додатки, написані на апаратно-незалежних мовах програмування;
- ✦ таблиці стилів та файли, що містять опис правил їх форматування;
- ✦ об'єкти, які вимагають встановлення додаткових програмних модулів [6].

Різноманітність структури електронних документів мережі ускладнює формування єдиної системи класифікації мережних документів і, як наслідок, унеможливує їх ідентифікацію з-поміж інших інформаційних об'єктів мережі Інтернет. На сучасному етапі мережні документи диференціюються фахівцями сфери бібліотекознавства як окремі види електронних ресурсів або електронних документів і фахівцями сфери інформаційно-комунікаційних технологій як види веб-сторінок.

Стандарт ISBD (ER) [15] визначає такі ознаки диференціації електронних ресурсів та їх види:

- ✦ за режимом доступу: ресурси локального доступу, які розміщені на фізичних носіях та ER віддаленого доступу, які розміщені в телекомунікаційних та комп'ютерних системах;
- ✦ за видом інформації, призначеної для сприйняття: електронні дані, електронні програми та комбіновані електронні ресурси.
- ✦ за змістом та характером інформації: електронні дані – текстові, числові, звукові, графічні, шрифтові, демонстраційні; електронні програми – прикладні, системні, сервісні; комбіновані ER – інтерактивні, мультимедіа та онлайн-служби. Кожна з цих категорій за визначенням стандарту має трирівневу диференціацію, що забезпечує гнучкий підхід до визначення виду ER.

Окремої уваги заслуговує ідентифікація мережних документів, розроблена Т. В. Майстрович, як документів без індивідуального матеріального носія [12, с. 44]. Автор використовує термін «інтерактивні документи / видання» та відзначає, що особливою ознакою мережних документів є наявність спільної основи – матеріального носія. Для дефініції поняття «мережний документ» Т. В. Майстрович бере до уваги спосіб

розповсюдження та середовище функціонування документів і пропонує такі ознаки ідентифікації інтернет-об'єктів як електронних видань-документів-публікацій: ознака прямої аналогії з вихідним матеріалом (книгою, журналом, тощо); ознака редукції, тобто розгляд в рамках книгодрукованої продукції; ознака функціональних властивостей кожного з об'єктів.

Із врахуванням вищеперерахованих ознак Т. В. Майстрович виділяє такі види мережних документів:

- ✦ сайти (лише у тому випадку, якщо вони опираються на первинні функції електронного документа) – сайти представництва, сайти послуги, проблемно-тематичні сайти, електронні бібліотеки, віртуальні музеї, сайти музеїв, сайти засобів масової інформації;
- ✦ бази даних – бібліографічні та довідкові (що являють собою окреме видання та мають паперові аналоги), повнотекстові бази даних, бази даних фактографічного характеру, спеціалізовані бази даних;
- ✦ електронні видання – опублікований електронний документ, що має складну незмінну структуру та ідентифікаційні характеристики, який призначений для функціонування в системах групової та масової комунікації;
- ✦ електронні журнали – мережні ресурси, що не мають паперових аналогів (за умови періодичності їх виходу), мережні версії друкованих журналів [12, с. 45–51].

Більш ширший перелік електронних ресурсів, у тому числі і мережних, пропонують І. Антоненко та О. Баркова [1, с. 16]:

- ✦ електронні текстові аналоги друкованих видань, таких як книги, журнали тощо;
- ✦ електронні образи друкованих видань, коли елементи останніх подаються як цілісні графічні образи, образи рукописних матеріалів (факсиміле);
- ✦ бази даних, які відповідають вимогам до електронної інформації, зокрема, бібліографічні, адресні, статистичні, лінгвістичні та окремі повнотекстові бази даних;
- ✦ нові форми публікацій, що не мають друкованих аналогів, зокрема електронні оголошення, матеріали електронних конференцій та інші електронні повідомлення, доступні через телекомунікаційні мережі;
- ✦ електронні публікації аудіо та відео інформації;
- ✦ програмні продукти;

- ❖ комбіновані програмно-інформаційні продукти;
- ❖ електронні ігри.

На думку авторів, зазначений перелік ЕР широко представлений в мережі Інтернет.

Широко використовує поняття «мережний документ» та «мережні публікації» А. І. Земсков [8]. Автор пропонує виділити мережні публікації як окремий вид електронних документів, середовищем існування яких є лише мережа Інтернет. Мережні публікації за своєю суттю ототожнюються з електронними виданнями та більш повно, на думку автора, відображають суть поняття в контексті середовища їх існування – мережі Інтернет. До мережних публікацій, на його думку, належать: електронні копії друкованих документів, електронні книги, веб-сайти, портали, електронна пошта, Інтранет, дошки оголошень, чати, блоги, миттєві повідомлення [8, с. 64]. Крім того, А. І. Земсков пропонує власну типологію електронних документів, розроблену за ознаками: прямої аналогії з традиційними документами, доступності електронних документів, необхідності спеціалізованої підтримки, суспільного та цільового призначення.

Багатоаспектну класифікацію онлайн-документних ресурсів, засновану на ознаках поділу документів, розроблених Н. М. Кушнарєнко, наводить В. Ю. Болдовський. Автор визначив види таких документів, використовуючи ознаки: рівня узагальнення інформації, характеру знакових засобів відображення інформації, мірності відображення інформації, каналу сприйняття інформації, ступеня розповсюдження інформації, ступеня доступу до інформації, місця походження та території розповсюдження, регулярності виходу, обставин виникнення та функціонування [2, с. 31–32].

Різноманітні класифікації мережних документів розробляються безпосередньо і в самому інтернет-середовищі. До них слід віднести класифікації, розроблені спеціалістами сфери програмування та адміністрування веб-сайтів, оскільки мережний документ у фахівців цієї галузі ототожнюється з веб-сайтом або веб-документом. Наведемо перелік класифікаційних ознак і видів документів за кожною з них, сформований за матеріалами публікацій в цій сфері [3; 4; 13]:

- ❖ технологія функціональності та дизайну – статичні сайти, динамічні сайти та флеш-сайти;
- ❖ величина та рівень вирішуваних задач – сайти-візитки та домашні сторінки, тематичні сайти, багатофункціональні сайти – портали;

❖ тип інформації та можливості, які пропонуються користувачу, визначають відповідність сайту цілям і потребам користувачів. За цією ознакою виділяють: сайти, що пропонують контент, сайти онлайн-контактів та спілкування, сайти електронної комерції, сайти онлайн-сервіси.

Серед класифікацій, що пропонуються в каталогах Інтернету, слід виділити найбільш розроблені тематичні класифікатори: Яндекс-каталог [14] та list.mail.ru [10]. Ці класифікації є фасетними, тобто є сукупністю декількох незалежних класифікацій, що формуються одночасно за різними критеріями. Перевагами цих тематичних класифікаторів є надання користувачам багатоаспектних характеристик мережних документів.

На нашу думку, для ідентифікації цифрових інформаційних об'єктів як мережних документів необхідно зосередити увагу на визначенні їхніх властивостей, що підтверджують статус документа в електронному середовищі, та техніко-технологічних особливостей інформаційних об'єктів мережі. Зважаючи на вищевикладене, ми пропонуємо такі ознаки класифікації електронних документів мережі, які були визначені відповідно до розглянутих вище підходів диференціації електронних ресурсів та із врахуванням аспектів класифікації цифрових об'єктів у галузі мережних технологій: ознака технології створення документа; характер взаємодії з користувачем, ознака прямої аналогії з друкованим документом, спосіб та режим доступу, ознака виду інформації, завершеність.

За технологією створення виділимо мережні документи відповідно до засобів (мов програмування та додатків), які використовувалися в процесі створення електронного документа і в подальшому визначатимуть його особливості. Для диференціації мережних документів за цим критерієм використаємо окремі поняття сфери веб-програмування та веб-дизайну [3; 13]:

- ◎ Мережні документи, створені в результаті роботи з офісними, спеціалізованими програмними додатками або з використанням периферійних пристроїв. Цей вид документів представлений у мережах як окремі файли різних форматів даних, до них слід віднести текстові, графічні, аудіовізуальні та інші файли, розміщені в локальних мережах або на серверах, що забезпечують хостинг (розміщення) файлів у мережі Інтернет.
- ◎ HTML-документи – мережні документи, розроблені на базі мови гіпертекстової розмітки HTML. Дані у форматі HTML нагадують звичайні текстові файли за винятком того, що деякі символи в них (так звані теги (tag)) інтерпретуються як розмітка. Розмітка надає документу структуру:

параграфи, розділи, абзаци, списки, малюнки, таблиці, колонитули, індекси, зміст тощо. Основним видом HTML-документів є нескладні веб-сайти, зокрема сайти-візитки, домашні сторінки тощо.

◎ Документи-сценарії – мережні документи, в процесі створення яких крім базової технології використовувались спеціалізовані скрипти (високо-рівнева мова програмування), прикладом яких є технології php, perl, asp. Документи-сценарії передбачають взаємодію з користувачем та забезпечують здійснення різноманітних операцій з інформаційним наповненням документа. До них слід віднести багатofункціональні сайти, інтернет-портали, сайти інформаційно-пошукових систем, онлайн-довідники, тощо.

◎ FLASH-документи – мережні документи, створені на базі технології FLASH, що являють собою веб-сторінку, призначену для завантаження FLASH-файлу, де розміщується навігація та змістове наповнення документа. Прикладами FLASH-документів є промо-сайти, інтерактивні карти, ігри.

Для поділу мережних документів за видом інформації, призначеної для сприйняття, використаємо підхід міждержавного стандарту ISBD (ER) [15] та виділимо:

◎ Мережні документи, що містять електронні дані – електронні документи у вигляді текстів, числових даних, зображень (статичних або динамічних), звуків.

◎ Мережні електронні програми – набір операторів або підпрограм, які забезпечують виконання певних завдань, включаючи обробку даних в мережному середовищі.

◎ Комбіновані мережні документи – поєднання вище перерахованих видів в одному ресурсі (у тому числі мультимедіа, відеоігри).

У мережному середовищі широко представлені електронні документи, особливістю функціонування яких є можливість взаємодії з користувачами. Диференціація електронних ресурсів за характером взаємодії з користувачем закріпилася в російській практиці [5, с. 181], тому на її основі розглянемо види мережних документів за цією ознакою:

❖ Статичні мережні документи – електронні документи, які представлені в мережі лише з можливістю перегляду та ознайомлення користувачами. Статичні документи зберігаються на сервері в незмінному вигляді до наступного безпосереднього втручання розробника документа. До статичних мережних документів належать: сайти-візитки, електронні

ігри, програмні продукти, електронні образи друкованих видань тощо.

❖ Інтерактивні мережні документи – електронні документи із незмінним змістом та структурою, які можуть реагувати на дії користувача. До інтерактивних мережних документів слід віднести інтернет-мапи, віртуальні довідкові сайти, форуми, чати, тощо.

❖ Динамічні мережні документи – електронні документи, зміст та структура яких змінюються залежно від умов їх використання, зокрема дій користувача або введення ним даних. Прикладом динамічних мережних документів є поштові сервери, портали, веб-сайти, що передбачають можливість аутентифікації користувача, тощо.

За ознакою прямої аналогії з друкованими документами ми поділяємо підхід до класифікації електронних документів, розроблений А. І. Земсковим [8, с. 138]:

❖ Мережні документи, які не мають друкованих аналогів – електронна пошта, домашні сторінки, мультимедійні документи, матеріали веб-сайтів, віруси, тощо.

❖ Мережні документи, створені для підтримки існуючих друкованих ресурсів, зокрема для оптимізації інформаційного обслуговування користувачів – електронні книги, мережні версії друкованих видань.

❖ Мережні документи, створені в технологічних цілях на основі друкованих видань та не призначені для довгострокового зберігання – електронні довідки, копії друкованих документів, які використовуються при електронній доставці документів.

Особливою, на наш погляд, ознакою мережних документів є особливості доступу до них, тому доцільним є класифікація мережних документів за способом і режимом доступу. За способом доступу мережні документи поділимо залежно від типу мереж, що є середовищем існування електронного документа та інструментом доступу до нього, а саме на:

1. Мережні документи локального доступу – електронні документи, доступ до яких здійснюється в межах локальних комп'ютерних мереж з малою зоною обслуговування. Електронні документи локальних комп'ютерних мереж (LAN-документи) – це документи, розміщені на комп'ютерах в межах одного приміщення чи однієї організації та доступні лише користувачам цих мереж. До LAN-документів слід віднести електронні документи домашніх, офісних та інших комп'ютерних мереж, ознакою яких є наявність коротких та швидкісних ліній зв'язку.

2. Мережні документи віддаленого доступу – електронні документи,

доступ до яких здійснюється з використанням комп'ютерних мереж із значною зоною обслуговування, або мережі Інтернет. Серед них:

❖ Електронні документи глобальних мереж (WAN-документи) – документи, розміщені на комп'ютерах локальних мереж, об'єднаних за галузевою ознакою, які доступні лише користувачам цих мереж. WAN-документи функціонують у внутрішньокорпоративному середовищі банківських мереж, мереж авіакомпаній, наукових організацій тощо.

❖ Електронні документи міських мереж (MAN-документи) – електронні документи, розміщені в комп'ютерних мережах у межах окремого міста, доступ до яких мають користувачі послуг провайдерів, що адмініструють обладнання доступу до мережі Інтернет. MAN-документами є електронні документи, розміщені на комп'ютерах клієнтів послуг окремого провайдера, що надані у вільний доступ користувачам міської мережі.

❖ Електронні документи мережі Інтернет (інтернет-документи) – документи, розміщені на комп'ютерах глобальних комп'ютерних мереж всієї земної кулі, надані у вільний доступ та доступні потенційно необмеженому колу користувачів.

Визначимо також види мережних документів за режимом доступу відповідно до порядку одержання, використання, поширення та зберігання інформації, що розміщена в мережі. За основу візьмемо класифікацію онлайнних документних ресурсів за ступенем доступу, розроблену В. Ю. Болдовським [2, с. 31] та класифікацію електронних документів О. Ю. Єлісіної [6, с. 47]. За цим критерієм слід виділити:

❖ Мережні документи відкритого доступу – електронні документи, представлені в мережному середовищі та призначені для вільного використання. До цього виду документів слід віднести весь перелік електронних документів, процедура доступу та завантаження яких є безкоштовною.

❖ Мережні документи з обмеженим доступом – електронні документи мережі, призначені для користування обмеженим колом осіб. Доступ та використання таких документів здійснюється відповідно до норм, визначених чинним законодавством. До мережних документів з обмеженим доступом належать: умовно безкоштовні електронні документи, платні документи, закриті до публічного доступу документи (таємні), електронні документи, що містять комерційну, промислову, технологічну інформацію.

◎ Мережні документи персонального доступу – електронні документи, які містять відомості щодо особистого життя користувачів мережі. На практиці мережеві документи персонального доступу являють собою персональні сторінки користувачів соціальних мереж, акаунти поштових серверів або користувачів різноманітних форумів. Режим доступу та структура таких документів визначається користувачем-власником ресурсу.

У мережному середовищі, зокрема Інтернеті, широко представлені цифрові інформаційні об'єкти, змістове наповнення яких формують користувачі мережі, тобто структура та об'єми інформації, розміщеної на електронному ресурсі, регулярно оновлюються. Тому, на нашу думку, ознакою диференціації мережних документів повинна бути ознака завершеності, яка наведена в класифікації електронних документів О. Ю. Єлісіної [7, с. 58]. Погляди названої дослідниці ми поділяємо та пропонуємо диференціювати мережні документи за ознакою завершеності на:

◎ Завершені мережні документи – електронні документи, що не передбачають оновлення та мають завершений зміст та структуру, зокрема мережні версії завершених неперіодичних видань, мережні завершені випуски окремих серіальних видань. До завершених мережних документів слід віднести електронні образи паперових видань, програмні продукти тощо.

◎ Інтегровані мережні документи – електронні документи, зміст та структура яких регулярно оновлюються шляхом додавання, видалення, заміни та переміщення елементів змісту. Прикладом інтегрованих мережних документів є веб-сайти новин, форуми, файлові обмінники тощо.

Як підсумок, необхідно наголосити на складності проблеми ідентифікації сучасних інформаційних об'єктів, представлених у цифровому соціокомунікативному середовищі. Відповідно до цього унеможливується створення вичерпної класифікації електронних документів мережного інформаційного простору.

Список використаних джерел

1. Антоненко І. П. Електронні ресурси як об'єкт каталогізації: історія питання, термінологія, форматне забезпечення / І. П. Антоненко, О. В. Баркова // Бібл. вісн. – 2004. – № 2. – С. 11–22.
2. Болдовський В. Ю. Дефініція та класифікація онлайнного документа / В. Ю. Болдовський // Вісн. Кн. палати. – 2003. – № 6. – С. 30–32.
3. Веб-документ и его структура. Комментарии в коде [Электронный ресурс].

– Режим доступа: <http://sitemaste.ru/struktura-html-document> (дата обращения: 09.08.2013). – Загл. с экрана.

4. Виды, типы, разновидности сайтов, классификация сайтов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.bytemaster.ru/?page_id=59 (дата обращения: 09.08.2013). – Загл. с экрана.

5. *Джиго А. А.* Бытование электронных документов в библиотечно-информационной среде / А. А. Джиго // Румянцевские чтения-2013 : материалы междунар. науч. конф. (16–17 апр. 2013) : [в 2 ч.]. Ч. 1. – М. : ФГБУ «Рос. гос. б-ка» : Пашков дом, 2013. – С. 181–185.

6. *Елицина Е. Ю.* Классификация электронных документов / Е. Ю. Елицина // Библиотекосведение. – 2007. – № 4. – С. 43–49.

7. *Елицина Е. Ю.* Классификация электронных документов / Е. Ю. Елицина // Библиотекосведение. – 2007. – № 5. – С. 54–60.

8. *Земсков А. И.* Электронные библиотеки и общественная активность / А. И. Земсков // Науч. и техн. б-ки. – 2002. – № 6. – С. 5–15.

9. *Земсков А. И.* Электронная информация и электронные ресурсы: публикации и документы, фонды и библиотеки / А. И. Земсков, Я. Л. Шрайберг. – М. : Изд-во ФАИР, 2007. – 528 с.

10. Каталог @ Mail.ru [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://list.mail.ru/> (дата обращения: 12.08.2013). – Загл. с экрана.

11. *Майстрович Т. В.* Электронный документ как объект библиотечного дела : монография / Т. В. Майстрович. – М. : Пашков дом, 2004. – 248 с.

12. *Майстрович Т. В.* Электронный документ в библиотеке : науч.-метод. пособие / Т. В. Майстрович. – М. : Либерея-Бибинформ, 2007. – 144 с.

13. Общая классификация веб-сайтов (виды Интернет сайтов) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://bitrate.su/blog/obshchaya-klassifikaciya-veb-saytov-vidy-internet-saytov/> (дата обращения: 13.08.2013). – Загл. с экрана.

14. Яндекс каталог [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://yasa.yandex.ua/> (дата обращения: 13.08.2013). – Загл. с экрана.

15. ISBD (ER) International Standard Bibliographic Description for electronic resours / IFLA // Rev. for the ISBD (CF). – Frankfurt at Main, 1996. – 109 p.

Стаття надійшла до редакції 25.04.2014 р.

UDC 004.91:004.728.4

Dmytro Karpiuk

Types of Network Documents

The approaches to the classification of electronic documents in the Internet network are summarized. The own authorial approach to the differentiation of network documents is offered.

Keywords: electronic resource, electronic document, network document.

УДК 004.91:004.728.4

Дмитрий Карпюк

Виды сетевых документов

Обобщаются подходы к классификации электронных документов сети Интернет. Предложен собственный подход к дифференциации сетевых документов.

Ключевые слова: электронный ресурс, электронный документ, сетевой документ.